СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 42. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 20. лютого, 1930. VOL. XXXVIII. No. 42. Jersey City, N. J., Thursday, February 20, 1930. THREE CENTS.

ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ РЕЛІГІЙНИХ ПЕРЕСЛІДУВАНЬ НА РАДЯНЩИНІ

ВАШИНГТОН. — Протестаційний рух, звернений проти совітів iзза релігійних переслідувань, продовжується. І так:

Американський комітет для релігійних і меншостевих прав віднісся до Гувера з зазивом не визнати совітів так довго, аж буде забезпечена свобода релігії.

Лютеранська світова конвенція взвала 81,000,000 лютеранів світа молитися дня 2 марта за терплячих зпиводу релігійних переслідувань з боку совітської влади.

Американський жидівський конгрес рішив прилучитися до загального протесту віруючих проти совітів.

ГУВЕР УРГУЄ В СПРАВІ ТАРИФИ.

ВАШИНГТОН. — Президент Гувер запросив до себе партійних лідерів з конгресу і заявив їм, що бизнес не поправиться до цеї міри, як треба, коли конгрес буде зволікати далі з ухвалою тарифи.

Надіються, що тарифа буде ухвалена коло 15 березня.

БИРД СПАКОВАНИЙ.

ЛИТЛ АМЕРИКА (Антарктика). — Корабель „Сіті оф Ню Йорк" допливає до табору полярного дослідника Бирда. Вже все приготоване до повороту. Зібрані матеріяли і фотографічні знимки поховано у великі скрині, а стерегти їх будуть як ока, щоби не замокли й не понищилися.

Надіються, що вже в пятницю покине експедиція табор і перейде на корабель.

ЗАМАЛО ПРИБЕРЕЖНОЇ СТОРОЖІ.

ІСТ ГЕМПТОН (Лонг Айленд). — Перед суддею Герри Лік зізнало трох офіцирів прибережної сторожі, що годі припинити в теперішних обставинах перепачковування алькоголічних напитків з кораблів на беріг, бо є замало прибережної сторожі.

ЗА СВОБОДУ ФИЛИПИН.

НЮ ЙОРК. — Д-р Гіларіо Монкадо, експонент филипинської незалежности, прибувши з Вашингтону до Ню Йорку, заявив кореспондентам, що він відбув конференції з визначними американськими політиками, яким доказував, що Америка зиске дуже богато на визнанню Филипин незалежною державою. Такий крок прихилить до Америки серця 200 міліонів людей на Сході.

ДЕБАТА МІЖ МОКРИМИ І СУХИМИ.

ОЛБАНІ. — В нюйорськім есемблі почнеться в четвер велика дебата на тему прогибиції. Сухі й мокрі готуються до острої дискусії.

ЗА СКАСУВАННЯ ПАНЦИРНИКІВ.

НЮ ГЕЙВЕН. — Коло 200 студентів і професорів Ейльського університету вислали телеграми до секретаря стейту Стимсона й до президента Гувера з домаганням цілковитого скасування панцирників.

Телеграму до Стимсона вислано до Лондону.

ПРОТИ ЦЛОВИХ ГРАНИЦЬ.

НЮ ЙОРК. — Д-р Орестес Феррара, амбасадор з Куби, говорив на лончі Кубанської Торговельної Палати за те, щоби довести до економічного союза між Кубою і Злученими Державами. Він підніс, що відносини між обома краями щораз більше нарушуються, бо оба краї відмежовують себе цловими границями. Колиб цього не було, Куба спроваджувалаб з Америки річно товарів на суму $400,000,000.

ЖІНКИ АДВОКАТАМИ.

КВЕБЕК (Канада). — В легіслятурі внесено законопроект з домаганням допущення жінок до адвокатської практики.

ЕПИСКОПИ ВІДМОВЛЯЮТЬ ВІД БУНТУ.

МЕКСИКО СІТІ. — Мексиканські часописи оголосили відозву архиепископа Леопольда Руїз Флореса, апостольського делегата в Мексику, якою делегат взиває католиків до льояльности супроти мексиканського уряду і не радить їм брати участи в заговорах проти держави. Навпаки, радить їм погодитися з теперішним станом у тій формі, як це зробила Апостольська Столиця.

ЖІНКИ В ПРОМИСЛІ.

НЮ ЙОРК. — Мисс Френсис Перкинс, стейтова промислова комішенерка, подає, що вже минули ті часи, коли промисловий світ був світом чоловічим і коли всі машини були пристосовані до мущин як робітників. Тепер уже деякі індустрії пристосувалися цілковито до жінок. Вони уможливлюють жінці перервати роботу, вернути до дому й приготовити там вечеру й нагодувати дітей, а потім вернути до фабрики і докінчувати роботу. Тепер працює по фабриках три рази більше жінок, ніж працювало тому 25 літ. Дім перестав бути економічною інституцією. Дівчата не мають що робити вдома й мусять шукати роботи поза домом.

В нюйорськім стейті заробляє на себе 1,500,000 жінок. Більша частина не тільки удержує себе цілковито, але ще й допомагає рідні.

ГЮЗ ОБІЙМАЄ УРЯДОВАННЯ.

ВАШИНГТОН. — Чарлз Гюз подякував Гуверови за номінацію, а в понеділок зложить присягу й обійме уряд президента найвищого суду.

ПОЛОВИНУ ПОСЛІВ УНДО МАЮТЬ ВИДАТИ СУДОВИ.

В польському соймі вже давно товчеться справа видачі трох послів Українського Національно-Демократичного Обєднання судови, який потягне їх до відповідальности за державну зраду (§ 58). На останньому засіданні сойму, що відбулося 24-го січня, маршалок сойму відчитав листа прокуратора апеляційного суду у Львові з домаганням видачі нових 8-ми послів. Разом з дотеперішніми вплинуло до сойму домагання на видачу 11 українських послів. А саме: посла Д. Палієва, В. Кохана, о. д-ра Пелліха, О. Луцького, д-ра Блажкевича, О. Вислоцького, А. Максимовича, В. Целевича, В. Зубрицького, І. Ліщинського й о. Л. Куницького. Таким чином майже половина послів УНДО малаб на випадок видачі станути перед судом за державну зраду. Так виглядає на практиці угодова політика УНДО та його послів, про яку стільки розписуються органи сельробів, радикалів і всіх тих, що йдуть на „знищення" УНДО.

ЗА ЩО КАРАЮТЬСЯ ПО ТЮРМАХ У РАДЯНЩИНІ.

„Вечерная Москва" доносить, що совітський суд в Твері засудив міщанина Кузнецова на три роки вязниці, тому, що в його мешканню знайшли... старий портрет царя! Свобода, рівність і братерство в повному значінню цього слова!

БОГАТА ЖЕБРАЧКА.

В Парижі вкрали 82-літній жебрачці, Рожі Верміньє, 80 тисяч франків у готівці і клейноти вартости 50 тисяч франків. Коли вона зголосила свою втрату на поліції, то остання не хотіла вірити жебрачці про її таку велику втрату. Показалося однак, що двох злодіїв, котрі мешкали в томуж домі, що жебрачка, обікрали її. Вкрадені гроші й клейноти найдено у них і віддано богатій жебрачці.

300 ЛІТ АРЕШТУ.

Недавно засуджено в Букарешті одного купця, Кароля Гардта, на 4 і пів міліона леїв за пачкарство. Тому, що Гардт не хотів заплатити тієї кари, замінено її Гардтові на арешт у відношенні 50 леїв за 1 день арешту. Таким чином засуджено Гардта на 90,000 днів або на близько 300 літ арешту.

ЖАХЛИВА АВТОМОБІЛЕВА КАТАСТРОФА.

Дня 27. січня вечером наступила автомобілева катастрофа на дорозі Львів—Рава Руська. Автом-таксівкою ч. 833, який кермував шофер Жигмонт Шведєр, їхав до хворого рабіна з Рави Руської славний львівський лікар, д-р Зельцер. Коло залізничої стації Камінка Волоска, в пункті, де залізничий тор перетинає гостинець, віхало авто з повним розмахом на залізничу льокомотиву, яка в той час переїздила тором. Наступив зудар, якого наслідки страшні: д-р Зельцер і шофер вбиті, третій, їдучий автом, подорожний тяжко ранений. Авто розбите цілковито. Сила зудару була така велика, що кришу авта підкинуло на 20 метрів від місця катастрофи.

ЗА СВОЮ РІДНУ ШКОЛУ.

Громадська рада в Звиначу (Буковина), куди належать Луки, зажадала на засіданню 9. січня ц. р. української школи (румунська мова як предмет, українська як викладова) на внесок п. Гаврилюка з Крещатика. Це внесення принято одноголосно.

На вільних внесеннях жадав громадський делегат Іванчук Петро, щоби молодіж була зорганізована. Приводом до цього внесення була обставина, що жандарі напали підчас коляди на парубків побили їх.

Тому, що парубки не були зорганізовані й не мали поміж собою старшини, то п. Іванчук запропонував, щоби сільська молодіж зорганізувалася і мала свою старшину.

Громадська рада погодилася на це. Тепер піде ця точка під обраду громади й коли префектура не буде проти цього, то наша сільська молодіж не буде наражена на жандармські буки.

НЕЩАСЛИВА ОПЕРА.

Підчас вистави опери Пуччіні „Дівчина зі золотого заходу" славній віденській співачці Марії Ериці трапився неприємний випадок. Співаючи разом з нею тенор в запалі гри так сильно вдарив її (як і має бути) деревляним театральним ножем в груди, що протяв шкіру й важко її зранив. Помимо рани й болю співачка доспівала свою ролю.

Ця опера одначе для співачки показалася нещасливою. День пізніще зранено її важко в руку театральною стрільбою.

БАНДИТИ В ЛІСІ.

Онодi напали в лісі Ст. Комаровського в Боянові, пов. Ніско, 4 зоружених і замаскованих бандитів на 3-ох повертаючих з ліса лісних сторожів. Стероризувавши їх, заграбили в них 750 зол., 3 годинники й 3 срібні папіросниці.

ЗАМАСКОВАНИЙ ЗЛОЧИН. ШОФЕРА.

Кілька днів тому в околиці Лодзі незнаний досі шофер переїхав 50-літнього старика. Тому, що того ніхто, як здавалося шоферові, не бачив, положив він нещасливого старця на трамваєві шини на лінії Лодзь-Збеж, через що трамвай відтяв йому обі ноги. Однак один з мешканців околиці бачив цілий замаскований злочин шофера й доніс поліції. Злочинця ще не знайдено.

ВЕЛИКІ БІБЛІОТЕКИ НА ЦІЛОМУ СВІТІ.

На цілій кулі земській находиться 1,038 бібліотек, з котрих кожна має більше ніж 50 тисяч томів. Усі ті бібліотеки разом мають 181 міліонів книжок.

КРОВАВІ ПОРАХУНКИ.

19-літній Яків Іваночко з Ямниці, пов. Станиславів, убив Дмитра Днбика з тогож самого села. Вбивник підчас сварки пхнув денатом в груди ніж. Вбивника арештовано.

ХОЧЕ ОЖЕНИТИСЯ 12. РАЗ.

Николай Петру, селянин з Семигороду, поховав дотепер 11 жінок. Тепер хотів 80-літний старець оженитися 12-тий раз, але його діти загрозили йому, що вбють старого.

ВУГЛЕВА КОНФЕРЕНЦІЯ В ЖЕНЕВІ БЕЗ УСПІХУ.

В Женеві відбулася міжнародня вуглева конференція, яка радила в справі устійнення умовин праці та платні в копальнях вугілля. Та помимо двотижневих бурливих нарад конференція не порішила ні одної з найважніших справ.

ДЕМОНСТРАЦІЇ БЕЗРОБІТНИХ В ПОЛЬЩІ.

Перед магістратом в Грудьондзу демонструвала 22. січня товпа безробітних 3,700 людей, підбурювана комуністичними агітаторами, жадаючи побільшення платні для безробітних. Багато поліцаїв потурбовано. — В Здунській Волі коло Лодзі товпа безробітних з 400 осіб, підбурювана теж комуністами, демонструвала під магістратом і перед бюром посередництва праці. Хотіли дістати працю. — В Сосновцу, де поліція унеможливила відбуття віча безробітних, урядили вони демонстраційний похід. Між демонструючими, якими проводили комуністи, і поліцією дійшло до кривавих сутичок.

БЕЗРОБІТТЯ В ПОЛЬЩІ БІЛЬШАЄ.

Державні чинники зареєстрували, що в часі від 11-го до 18-го січня ц. р. число безробітних у Польщі виносило 232,664 осіб. В тому часі збільшилося число безробітних на 9,700 осіб.

ХОТІЛИ ВКРАСТИ 15 МІЛІОНІВ ЗОЛОТИХ.

Варшавський слідчий уряд ударемнив влом до відділу Польського Банку в Ченстохові трьом вломовим специялістам, Ст. Ціхоцькому, М. Бжезінському й М. Пюрковському. Приготування до влому, про які довідалася поліція, тревали вже від довшого часу й коштували згаданих осібняків більш як 30 тисяч золотих. Але зате плянували вони крадіж на 15 міліонів золотих.

ДАНІЯ ЗНЕСЛА КАРУ СМЕРТИ.

Данський парлямент ухвалив закон про знесення смертної кари. Закон цей парлямент приняв майже одноголосно, бо за принятям закону заявилося 119 послів, здержалося 5, проти закону не голосував ніхто.

ЛІТАК, ЩО ПОЗЕМО ВІДБИВАЄТЬСЯ ВІД ЗЕМЛІ.

З Праги доносять, що начальний летун закладів Шкода в Пільзні, в Чехословаччині, винайшов літак, котрий поземо відбивається від землі. Колиб ця вістка показалася правдивою, питання причалювання булоб вкрай розвязане.

СПРОНЕВІРЕННЯ НА ПОЧТІ.

В почтовому уряді в Ніжанківцях, недалеко Перемишля, відкрито спроневірення. Їх повинила урядничка тогож уряду, Марія з Янішевських Рачковська, на суму 12 тисяч золотих.

НОВИЙ ВОЛИНСЬКИЙ ВОЄВОДА.

Польський міністер внутрішніх справ іменував віцевоєводу Осипа Слешинського воєводою Волині.

СТАЛІН НАКАЗАВ УБИТИ ПІСЛАНЦЯ ВІД ТРОЦЬКОГО

РАДЕК ВИДАВ СТАЛІНОВИ ДОВІРЕНОГО ТРОЦЬКОГО. АРЕШТОВАНО ДВІ ДОНЬКИ ТРОЦЬКОГО ЗА ВИНУ ЇХ БАТЬКА ПЕРЕД СТАЛІНИМ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Німецькі комуністи-троцькісти повідомляють, що Сталін наказав розстріляти відомого комуніста Блюмкина за те, що він прибув до Москви для переговорів в імени Троцького з Радеком. Блюмкина видав чекістам сам Радек.

До большевицького перевороту Блюмкін був визначним членом російської партії лівих соціялістів-революціонерів, а пізніше перейшов до партії комуністів. Він був убійником німецького посла в Москві Мірбаха, що викрили комуністичні лідери, коли Блюмкин приєднався до позиції Троцького.

ЛОНДОН (Англія). — Опубліковання спогадів Троцького, в яких він різко критикує комуністичних лідерів, остаточно кинуло в шал Сталіна. У своїй злобі він наказав арештувати двох зятів Троцького, а доньки Троцького вже раніше були арештовані й тримають їх у вязниці, не зважаючи на те, що одна з них тяжко хвора на сухоти.

ФРАНЦІЯ БЕЗ ПРАВИТЕЛЬСТВА.

ПАРИЖ (Франція). — Не зважаючи на всі старання президента републики сформувати як найскорше нове правительство, Франція й досі залишається без правительства. Радикали-соціялісти, які повалили уряд Тардю, не можуть сформувати власного правительства, бо не мають в парляменті більшости. Консервативи сподіваються, що Поанкаре знову візьметься за утворення правительства, але тепер виявилося, що лікарі категорично заборонили йому брати участь у політичному життю, поки він остаточно не видужає.

Помимо того Поанкаре був у президента Думерже й мав з ним довгу розмову в справі формування правительства, але сам категорично відмовився стати на чолі нового правительства. Тепер симпатії консервативів та інших правих депутатів знову почали звертатися в бік Тардю, якого повалення вважають цілковито випадковим. Підчас голосовання й дебат над правительственним податковим законопроектом, через який правительство впало, в палаті не було самого Тардю й пятьох инших міністрів, які своїми голосами могли вратувати правительство від упадку.

МОРСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ СТРИМАНА.

ЛОНДОН (Англія). — Правительственна криза в Франції припинила праці лондонської морської конференції. Англія не може обчислити потрібних їй морських сил, поки не знає вимог Франції, а Злучені Держави не можуть обчислити своїх сил, не знаючи вимог Англії. Японія свої сили може обчислити лише тоді, коли буде знати вимоги Америки. Таксамо вимоги Італії залежать від того, чого буде домагатися Франція.

Тому праці конференції припинилися, поки у Франції буде сформоване нове правительство, яке поставить домагання Франції щодо права тримати їй певних розмірів воєнну фльоту.

ЙДІТЬ І ТОПІТЬСЯ.

РИГА (Латвія). — З Білоруси доходять відомости, що священство ріжних релігій позбавлене права на помешкання. Тому сотки бувших священиків та рабінів блукають по вулицях міст, не маючи собі притулку.

Бобруйська міська рада на вимогу дати їм притулок відповідає, що ріка ще не замерзла, а тому вони мають нагоду втопитися. Так большевики розвязують мешкальну кризу.

ДОПОМОГА БЕЗРОБІТНИМ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Міністер справ фінансових, Мольденгавер, вніс до парляменту законопроект, по якому всі, хто має працю з платнею дві тисячі долярів і більше на рік, той мусітиме відраховувати певний відсоток на фонд для допомоги безробітним. Це має значно покрити той дефіцит у державному буджеті, який тепер обтяжується державною допомогою для безробітних.

ПРИРІКАЄ СКОРІ ВИБОРИ В АНГЛІЇ.

ЛОНДОН Англія). — Лорд Ротермір, який контролює газети зі щоденним випуском 3—4 міліони чисел, прирікає, що ще в цьому році відбудуться нові вибори до англійського парляменту. Притім він говорить, що сам на 90% згідний з програмою нової партії, яку утворив лорд Бівербрук. Ротермір притім говорить, що на найближчих виборах до парляменту ця партія здобуде половину всіх місць у нім, бо населення Англії надає дуже великого значіння свобідній імперській торговлі у Великобританії.

Як відомо, нова партія заснована спеціяльно для боротьби за свободу торговлі в нутрі британійської імперії.

СПРАВУ ПАЛЕСТИНИ ВІДТЯГАЮТЬ НА ПІЗНІШЕ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Мандатна комісія Ліги Націй, яка мала в березні обговорити справу Палестини у звязку з останніми заворушеннями там, переносить цю справу на липень. Робить це комісія на прохання Англії, яка заявляє, що не може в березні закінчити збірки матеріялів у палестинських справах, які вона має дати на розгляд мандатної комісії Ліги Націй.

РЕВІЗІЯ В КОМУНІСТІВ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Місцева поліція перевела ревізії в помешканню комуністичної партії. Підчас ревізії знайдено багато летючок, призначених для агітації серед поліції з метою дезорганізації дисципліни серед поліцаїв.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on Marcl. 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	0 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Oелефон „Свободи": Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838.

Адреса: "EVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВОЮЮЧИЙ КОМУНІЗМ

Очі цілого світа звернені тепер на те, що діється у совітськім царстві. Комуністичний диктатор Сталін повертае до первісних форм комуністичних практик, започаткованих при приході комуністів до влади, а закинених Леніном, щоби вратувати дальше істнования самої влади.

Виходило би, що большевицька влада почуває себе тепер такою сильною, що вже може позволити собі на того рода експерименти. Та факти, які підносять самі большевики, виказують на ділі що иншого. Ми бачимо, що комунізм дійсно воює, але з розпуки, уважаючи це одиноким виходом з безвихідного положення. Звідси походить ота горячка з колєктивізацією сільського господарства. Большевицька влада опирається тільки на армії і міськім пролетаріяті. Село бокує й продукує тільки це, що вистарчає для виживлення села. Вся большевицька пропаґанда щодо збільшення засівів не має успіхів. З кождим роком стає важче живити міста й армію, а найменший недорід може спричинити нову голодову катастрофу, бо тепер і в нормальних часах не доїдають. От звідси походить та страшна боротьба проти кулаків, яка добачує кулака в кождім селянині, котрий ненавидить большевицьку владу, бо вона грабить його працю гірше царської. Величезна кампанія за колективні господарства, це розпучливе шукання льояльних господарств, які мають дати большевикам того хліба, ізза якого браку валяться основи большевицької диктатури.

Воюючий комунізм проголосив ще нову війну — релігії. На протязі найближчих пятьох років не буде, згідно в большевицьким пляном, приватного господарства, але не буде на совітській землі рівнож церкви, синагоґи чи мечету, себто тих місць, звідки проповідують релігію, себто „опіюм народа". Саме тепер доходять з совітських земель ріжні вісти про те, як там замикають до тюрем священиків, рабінів і магомеданських чи яких інших духовників та як конфіскують доми молитви й перемінюють їх на кооперативи, склади товарів, а навіть стайні. Звихайно, большевицькі ґазети і уряд пишуть, що це все діється по бажанню самого населення, та що арештують духовників не за їх релігійні переконання, а за те, що відносяться ворожо до большевицької влади. Та тепер вже нема таких, щоби в це повірили.

Боротьба большевиків з релігією стрінулася з загальним протестом цілого світа. Протестують навіть невіруючі, але поступові люде, бо дійсний поступ означає свободу релігії. Воюючий комунізм визиває цілий світ. Це гістеричний подвиг, який є ознакою страшного безсилля большевицьких диктаторів, а потопаючий чіпається, як відомо, й бритви.

Микола Новоселецький.

ПРО ПАРТІЮ ЕСЕРІВ

(Оригінальний допис до „Свободи" з Праги).

Правдивою сензацією серед української еміґрації в Ч. С. Г. в останній час був розвал чисельної колись ґрупи соціялістів-революціонерів. Розвал цієї партії загально вважався неминучим вже від кількох літ завдяки тому, що провідники її вели надзвичайно карколомну, погубну для української справи, політику; але ніхто не сподівався, що цей розвал станеться в такий скандальний спосіб, як це сталося тепер. Ґрупа, розбита на три частини, взаємно обвинувачує себе в дефравдаціях та в не додержаннях правильности партійної лінії.

Українська Партія Соціялістів Революціонерів за часів нашої державности відограла значну ролю і ґрупа її членів, опинившись на еміґрації в Чехословацькій Републиці, увесь час старалась тримати усе життя під своїм пресом і дійсно зпочатку це її вдалось. Але з бігом часу українська еміґрація поволі почала звільнятись зпід впливу ес-ерівської ґрупи. Круг впливів п. п. Шаповала та Григорієва усе звужувався та звужувався, аж поки не прийшло до остаточного розбиття самої ґрупи.

В історії цієї партії це не є перше розбиття над нею тяжить якийсь фатум. Ця партія перейшла стільки перепетій, характерних для неї, від самого початку до кінця її існування, що цікаво буде глянути в її історичне минуле.

Першою політичною партією на Великій Україні була т. зв. РУП. (Революційна Українська Партія), що проіснувала дуже коротко. Більшість членів цієї партії потім пішла на шлях соціял-демократизму, а инші, т. зв. „Народники", приєдналися до партії російських соціялістів революціонерів.

Події революції 1905—6 року привели до розбиття між російськими та українськими соціялістами революціонерами на національному ґрунті. Російські соціялісти революціонери переняті усеж таки великодержавним імперіялізмом та шовінізмом, відмовляли Українцям права на задоволення навіть такої елементарної потреби, як школа.

Такето неґативне відношення російських соціялістів-революціонерів до української справи навело на думку, щоб наші соціялісти революціонери зорґанізувалися та спільними силами боролися проти московського тиску. Обєднання поодиноких ес-ерівських гуртків в одно стало гаслом дня. Одначе стислішої орґанізації своїх сил соціялісти-революціонери не встані були перевести аж до вибуху світової війни, а власне великої Революції 1917 р. Що правда, центральним вважався київський гурток, але це тільки номінально; фактично він таким не був. Поодинокі гуртки працювали незалежно і без порозуміння один з одним. Єднав їх тільки партійний часопис „Боротьба", що виходив у Київі.

Період цей аж до вибуху революції вважається початковим періодом в розвитку ес-ерівської орґанізації, періодом їхнього народження.

Події 1917 р. змусили українських соціялістів революціонерів активізуватися, передумовою чого був перегляд сил та укладання програми.

В травні 1917 р. відбувся перший зїзд „Української Партії Соціялістів Революціонерів", що був тільки інформативного характеру. Виявилось тоді, що соціял-революційний актив складався головно зі студенства та сільської інтеліґенції, що не має він ані досвіду, ані належного політичного приготовання, які так необхідні були в той критичний для України час. На цьому першому зїзді був обраний тимчасовий партійний комітет, старанням якого в днях 15—19 VII. 1917 р. відбувся другий зїзд, на якому й ухвалено було партійну програму.

Згідно з цею програмою Україна має приступити до федерації з иншими народами, що входили в склад російської імперії, як демократична републіка в своїх етноґрафічних межах.

„Неминучою умовою соціяльної революції являється диктатура революційної демократії" (?!). Взагаліж соціял-революційна партія домагається для України републіканськo-демократичної форми правління без президента та зосередження законодавчої влади в однопалатній раді народніх представників — українського сойму. Виконавча влада малаби бути віддана в руки „народніх міністрів", відповідальних безпосередно перед соймом. Хто мавби координувати працю подиноких „народніх міністрів" у програмі не сказано.

РУП розвалилась завдяки тому, що більшість її членів пішла на шлях соціял-демократизму, з думками яких не могли погодитись „народники", пізніші соціялісти революціонери, одначе перша програма ес-ерівської партії носить на собі тавро соціял-демократизму. „Укр. П. С. Р." признає, що час для остаточного поваления капіталізму ще не настав і що в народі треба провести ґрунтовну підготовку до приняття соціялізму. Промислові підприємства мають залишитися до певного часу в руках капіталістів.

Але життя пішло своїм революційним шляхом. Робітники захопили в свої руки фабрики та заводи і негайно потрібували провідництва, якого не могли дістати в „Укр. П. С. Р." з причини браку відповідно приготованих людей; тому серед робітництва мали більшу переваґу російські большевики.

Між иншим партія у своїй програмі домагається скасовання постійної армії і заміни її „народною міліцією" та вирішування справи війни всенародним референдумом, а міжнародніх конфліктів третейським судом. Домагання це очевидно вставлене по шабльону усіх соціялістичних партій, але недоцільність і нездійснимість його кожному очевидна, особливо в час творення української державности, коли треба було за всяку ціну втримати, а радше зорґанізувати сильну українську армію для забезпечення державного істнування нації. Осудження армії Укр. П. С. Р., на жаль, не залишилося виключно лише на папері; ес-ери вважали за вказане провадити розкладову роботу поміж найбільш націоналістично настроєними частинами, якими були в першу черґу Богданівський та Полуботківський полки.

Брак досвідчених інтеліґентних людей в складі Укр. П. С. Р. спричинив те, що вони на початках української революції у верхах мусіли віддатися під керовництво соціял-демократів, або ще правіщих соціялістів-федералістів (теперішніх радикал-демократів), які посідали найбільше число інтеліґентних людей. У низах-же посеред селянської маси ес-ери були повними панами положення, але не зуміли цього використати для добра української нації. Увесь той хаос соціяльної революції, який пережила Україна, завдячуємо „Селянській Спілці", що перебувала під безпосереднім і абсолютним керуванянм У. П. С. Р. Безсистемність і варварське відношення до поміщицького майна спричинило багато горя тому самому селянству, в імя якого робилося революцію. Посеред соціялістів революціонерів на еміґрації панує переконання, що вони керували українською революцією; в дійсности вони сліпо йшли йшли за бажаннями розюшеної революційної маси, не беручись навіть упорядковувати того хаосу, що повстав на Україні та шкодив не тільки українській державности, але й селянським масам.

Підперта безкритичними симпатіями української маси У. П. С. Р. внедовзі задумує захопити цілість влади в свої руки. Конференція 24 листопада 1917. розроблює плян орґанізації селянських та робітничих рад, що мали би стати стовпом і опорою ес-ерівської влади.

Незадовго однак большевики вдарили на Україну та заняли Київ. На запрошення ес-ерівського кабінету Голубовича зявилися на Україну Німці, що обдарували Україну гетьманом Скоропадським.

Обмірковування тактики дальшого поступовання Укр. Соц. Р. П. привело її до розбиття на дві ґрупи. Одна з них дістала назву соц. рев. „Боротьбистів", тому, що в її руках опинився партійний орґан „Боротьба"; другу названо „Центром". „Боротьбисти" зневірились у національному визвольному русі та почали шукати ратунку в большевиків; центр же, при якому лишилися такі особи як Шаповал, Григоріїв, Петренко, Лизанівський, Щадилів, Чечель, Шраг, Шрамченко та инш., рішили обстоювати самостійницьку лінію. „Боротьбисти", як окрема орґанізація, не довго залишилися при життю; дуже швидко большевики запропонували їм злитися з комуністичною партією, а свою власну орґанізацію зліквідувати. Деякі з „боротьбистів" зістали членами комуністичної партії, решта ж розбіглася.

Після повстання проти гетьмана в листопаді 1918 р. прийшла до влади Директорія, найпекучіщим завданням якої було заспокоєння селянства, а саме забезпечення йому землі. Вироблення земельного закону було доручено тодішному міністрові земельних справ, лідерові Укр. П. С. Р. Микиті Шаповалові. Цей новий земельний закон в багато дечому не сходиться з програмою партії соціялістів-революціонерів. Він значно правіший у відношенню льояльности до селянської приватної земельної власности.

З ініціятиви У. П. С. Р. в січні 1919. р. скликано „Трудовий Конгрес", доцільности якого ніхто не важиться заперечувати; але пройшов він без належної діловости, може тому, що в той час большевицькі банди знов підступили під Київ та обстрілювали його. На самому конгресі виникли між соц. революціонерами непорозуміння, в наслідок яких вони розбилися на кілька ворожих фракцій.

Коли Директорія в переважаючій своїй більшости почала шукати підпори в Антанти, міністри соц.-революціонери на чолі з В. Винниченком покинули уряд. В квітні 1919 р., підчас перебування уряду в Камінці Подільському, вони знова приступили до влади з метою порозумітися з большевиками. До большевиків вислано делеґацію в складі членів Центрального Комітету — Степанка, Лизанівського та инш. Ця делеґація нічого не добилася, бо большевики занадто сильно почували себе на Україні та не хотіли входити ні з ким в жадні переговори. П. Григоріїв у своїй статті „Наші гріхи" („Вільна Спілка" ч. 1., 1921 р.) з огірченням каже, що українські соціялісти революціонери вірили московським большевикам, як дійсним комуністам та інтернаціоналістам, борцям за свободу та за добробут працюючого люду. Коли стало цілком ясно, що справа замирення з большевиками не виходить, провідники У. П. С. Р., а то Шаповал та Ковалевський, виїхали до Галичини.

Робота їх тут зводилася до опозиції проти Національної Ради. Метою їх діяльности на терені З. У. Р. було нібито переведення земельної реформи, але у всіх культурних народів земельна реформа є завершенням боротьби, а соц. революціонери хотіли її переводити під обстрілом наступаючого польського війська.

З того часу, як ґрупа соціялістів революціонерів опинилась на еміґрації та утворила свій центр у Празі, діяльність її добре далася в знаки українським еміґрантам. Завдяки тому, що ця ґрупа користувалася значними симпатіями з боку чеських бувших леґіонарів, їм вдалося, на перших початках, змонополізувати майже цілу допомогову акцію еміґрації. Українська еміґрація в У. С. Р. ще памятає ті часи, коли для того, щоб дістати звичайну еміґрантську допомогу через ес-ерівський „Громадський Комітет", треба було бути членом соціял-революційної партії.

В 1926 р. соціял-революційна ґрупа приступила до перегляду своєї партійної програми та в дечому змінила її. Найцікавішим у цій програмі те, що партія признає, що „Український трудовий нарід має створити свою суверенну державу в межах своєї етноґрафічної території. Партія змагається до обєднання всіх українських земель під прапором Соборної Української Републики"; але „партія стоїть в принципі за створення вільної спілки народів Европи, в якій Україна булаб рівноправна з иншими і суверенним членом".

Останнім витвором соціял-революційної еміґрантської політики була „Соціялістична Ліґа Нового Сходу", складена 16. VII. 1927 р. в Празі. Головним завданням Ліґи є „створення ідейної і морально-політичної атмосфери, для мирного рішення національної справи на сході Европи". („Нова Україна", серпень-вересень 1927 р.) Творці „Соціялістичної Ліґи Нового Сходу" мають на увазі виключно ті землі, які входили в слад бувшої російської імперії.

(Конець буде)

Вязничний сторож (до засудженого на смерть): Що бажаєте дістати на ваш останній обід?

Засуджений: Гриби! Я досі ніколи ще не їв грибів, бо все боявся, що можуть вґроїтися.

О. Максимюк.

ВРАЖІННЯ З ПОБУТУ НА УКРАЇНІ

(8)

Тоді пятий хибно вистрілив до мене і разом з шестим почав втікати до кухні. Однак я його на самім порозі дігнав і повалив кулею через поріг до кухні. Слідуюча куля ще когось ранила, бо по вистрілі почувся проразливий зойк при дверях ґанку, де товпилися всі втікаючі бандити. Я тоді мов скажений без найменшої розваги перескочив бандита, що в смертельних судорогах на порозі корчився, й кинувся до дверий ґанку, де стовпилися всі бандити, утікаючі з обох кімнат і кухні. Я хотів дальше стріляти бандитів і потягнув за курок, але револьвер відмовив послуху! При пятім вистрілі замок револьвера при автоматичнім репетованню зачепив о заслону дверий і затягнув урваний з неї шматок до середини. Я не стратив рівноваги. Нічого майже не роздумуючи, почав механічно бити бандитів тяжким залізом револьвера по головах. Всі бандити втікали в сторону стодоли, яка стояла яких 50 кроків перед домом. Я вилетів босий, тільки в біллю, на двір і скочив в право та пустився втікати в село через сад. Аґроном вибіг за мною яких пять секунд пізнійше і почав кричати: „Гвавт, ратуйте, грабують!" На цей крик бандити вернулися і почали стріляти. Не встиг старий аґроном втекти. Дістав одну кулю в голову, а другу в живіт. Жінку його застрілили бандити на порозі ґанку, коли хотіла втікати. Про це я аж рано довідався. Мені вдалося рівним полем серед граду куль втекти в село межи хати. Я перескакував плоти мов серна. Між хатами чувся я вже безпечніщий і, не знаючи, що обоє вже неживі, хотів їм ще життя ратувати. Я побіг на дзвіницю і почав що сили дзвонити в найбільший дзвін на тревогу. Селяне скоро з усіх сторін села з крісами — по звичаю — позбігались. Я розказав їм про напад і вони пустились розстрільною на економію. Але бандитів вже не застали. До рана пересидів я на лаві в одного знакомого селянина. Від перестудження й зворушення тряслось ціле моє тіло до самого ранку. Я все не вірив, що небезпека минула, на кождий шелест глядів у вікно і держав у руці револьвер. Не міг я довідатись до рана, що сталося з аґрономом і його родиною, бо мій старенький хазяїн не виходив з хати, а це мене дуже денервувало. Аж досвіта позичив я в хазяїна чобіт і свити й пішов до економії, щоб довідатись, що там сталося і щоб зібратися. В економії побачив я страшний образ: перед хатою лежав горілиць забитий аґроном. На порозі вдвоє зігнена його жінка; на вході до моєї кімнати лежав один бандит а серед кімнати чотири; на підлозі калюжа крови; стіни й стеля побризкані кровю і кавалками бандитського мозку присохлого; на столі серед кімнати лежав один бандит, а мозок одного бандита та кусень черепа зі шкірою і волоссєм. Вікна всі повибивані. Старших дівчат нема. Четверо малих дітей ще сплять.

По слідах крови зайшли селяне рано до одної хати і зловили двох бандитів. Їх селяне по драконськи мучили вперед, а потім, дізнавшись від них про других бандитів, розстріляли.

Селяне обмили забитих, поставили на катафальок, заопікувались сиротами. Молодшу дочку аґронома знайшли мало притомною в хаті сторожа, а старшу аж перед полуднем найшли на підрю в хліві одного хазяїна, майже цілком голу — з сорочки мала на собі лише один рукав і клаптик на грудях; бандити, насилуючи, все обірвали на ній. Четверо малих дітей спали до пізного ранку і, пробудившись, повибігали зі спальні в сорочках та, побачивши родичів на катафальку, почали розпучливо плакати і цілувати зимне тіло родичів.

Між забитими бандитами були два рідні брати Шатковські і Беднаржевський — всі три з поблизького Головчинського Майдана, й два красноармейці — один Латиш, а другий не знати якого походження, бо не мав при собі ніяких документів.

Шо дальше було, не знаю. Я зібрав свої річи й пішов до Браїлова. Слідуючого дня відїхав я зі шпитальним галицьким транспортом до свого полку, який стояв в селі Попелюхи коло Бершаді.

— — — — — — —

В Галицькій Армії саме тоді переводили реорґанізацію на большевицький лад. Ця реорґанізація відбувалась дуже скоро й цілком спокійно. Це було дуже дивним і прямо незрозумілим для большевицьких комісарів, а передусім для нового начального вожда Галицької Армії товариша Порайка. Якто — казали ці товариші — армія стала червоною і, щоб червона кров не потекла! Вправді командантів позмінювано, установлено при всіх командах і заведеннях комісарів, знесено старшинські кухні, яких у фронтових частинах і так не було, титул „пан" замінено словом „товариш", ранґи і степені знесено, а заведено штати (командір по посаді: роєвий, четовий, сотонний, полковий командант і т. д.), понаучувано стрільців співати „інтернаціонал" і ще кілька революційних пісень; але нікого не порозстрілювано. Так стала Галицька Армія „червоною". З сих останків армії, то є около 30,000 людей, утворено три бриґади і вже в другій половині квітня відіслано на польський фронт, який тоді був дуже слабий.

Надходила весна. Почалися селянські повстання проти большевиків. Красноармейці в поході через цілу Україну награбили досить золота й срібла та миколаївських рублів і воювати не хотіли. Крім цього боялись „хахлацького" кулака і масово кидали фронт та розбігались по домах. Щоб це не здавалось байкою, розповім ось який факт: 19 квітня 1920 р. сиджу я з хорунжим Боньковським в хаті чеського кольоніста Гампеля в селі Ольшанка, коло Чуднова Волинського. Надходять чотири кавалєристи красноармейці, кажуть хазяйці дати „кушать" і сідають за стіл. Починають бесіду за фронт і кінчать ориґінальними проклонами товариша Троцького, Леніна і всіх комісарів. Один з них встає й каже: „Таварищі, на позіцію не пайдьом больше, пайдьом домой! Ми целую зіму вcovали, больше нє нада, хай другії ідуть"! На це крикнули всі: „Пайдьом домой"! Тоді почали їсти сало з хлібом, яке подала хазяйка, запиваючи самогонкою. Коли добре підпили, один з них витягає з сумки в шмати завинений пакунок і кладе на стіл, кажучи: „Таварищі, денґі єсть, самогонка єсть, нє нада ваювать"! Розвинув він пакунок і зачав сортувати гроші. Як я побачив стільки грошей, аж лячно зробилось мені. Були це самі миколаївські рублі по 100 і по 500 рублів. Посклaдав він їх рівненько і каже: „Навєрно пол пуда будет!" Другий красноармеєць хотів конче знати, скільки „весу" мають гроші і казав хазяйці дати ваґу. Наважили 28½ фунта! Инші не зраджували своїх грошей, бо були менше пяні.

(Дальше буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Радісні обяви.

За почином Союза Українок в Америці відбулися дня 2 с. м. в Народнім Домі в Ню Йорку загальні жіночі збори.

Видно, що жіноцтво в Ню Йорку і околиці щораз більше відчуває потребу сильної жіночої організації, бо на сї збори прийшли навіть жінки, котрі досі держались оподалік народньої роботи. Вони радо вписалися в члени Союза Українок, та запевнили свою готовість виповняти народні обовязки.

Збори отворила голова Союза Українок п. Юлія Яремова. Секретарка виголосила короткий реферат, взиваючи членицї всіх жіночих товариств старатися як найбільше згорнути коло себе жіноцтва, для приспішення народньої роботи. Опісля референтка просила присутних забирати голоси та розказати, що на їх думку було причиною занепаду життя в старих жіночих товариствах. Знаємо, що є кількa жіночих товариств в Ню Йорку, з яких кожде числило понад сто членниць, а тепер усі вони ледви животіють.

Ми дізналися, що є много жінок у нас неписьменних, або мало письменних. Для них є замало сходитися на збори. Їм треба дати щось живого, поучаючого й інтересного, коли хочеться задержати їх в товаристві і втягнути їх у народну роботу.

Казали, що ми є ліниві й нетолерантні одні супроти других, або задрісні. Се гріхи наші — жіночі.

Почули ми теж, що є між нами і чоловічі гріхи, а саме, що богато чоловіків не пускає своїх жінок на збори, віча, чи яку народну роботу. Прикро се було слухати, коли зважимо, що ті самі чоловіки називають себе поступовими і часто гніваються, коли їм жінки не дають нагоди вести громадську роботу.

Дискусія була незвичайно цікава, бо говорили жінки практичні, котрі вже від років працюють в організаціях.

Всі прийшли до заключення, що найбільша причина застою лежить у нас самих. Тому крайна пора відчинити нову сторінку в історії нашого відродження, себто перетворити себе, взятися до просвіти і безупинно працювати, без огляду на перешкоди.

І коли єсть охота, яка проявилась у присутних на зборах, буде між нами дальше, я певна, що ми, жінки, не тільки, що будемо мати сильні організації, але всі вони будуть членами Союза Українок в Америці. Тоді піде робота повним темпом на полі просвітнім і економічнім і лишимо по собі спадщину, якої наші діти — наслідники не повстидаються.

Щоби сей 1930 рік зачати як слід, Союз Українок в Америці урадив дати ряд відчитів на ріжні поучаючі та інтересні для нас всіх теми.

Пеерший відчит відбудеться 21 с. м. в Народнім Домі 217 Іст 6-та ул. в Ню Йорку. А дасть його д-р НЕНІЛЯ ПЕЛЕХОВИЧ, перша українська жінка-лікарка в Ню Йорку, котра є дуже активною членицею Союзу Українок в Америці.

Ми певні, що не знайдеться така жінка в Ню Йорку і околиці, якаб не зацікавилася тим і не прийшла послухати нашої талановитої лікарки.

Хто цікавиться громадською роботою, жінка чи мущина, буде тим проявом раді разом з нами.

Стрілецька Громада, якої головний осідок є в Филаделфії, створила недавно жіночий відділ. Се для нас радісний обяв, бо знову закроюється широке поле до праці для жіноцтва. Я певна, що й се нове товариство приступить до Союза Українок в Америці, щоби всі ми разом собі помагали і попирали себе знанням і порадою та не допускали в наші ряди нетолеранції і межиусобиць, які нас дотепер нищили. Жінки в Честер, Па., завязали новий відділ Союзу Українок в Америці. Се вже другий відділ в Честер, перший засновано тому три роки. Централя Союза Українок з осідком в Ню Йорку сердечно від себе сї товариства витає і желає їм як найкрасшого успіху.

Союз Українок радо витає зріст жіночих організацій, бо вони, як члени матірної організації, дадуть нам спромогу і силу поширити пропаганду за українську справу.

А цього нам саме треба. Треба, щоб цілий світ знав, що українська нація жива і далі змагає до осягнення свого державного ідеалу.

Лотоцька.

О. Дуда.

МАМА.

Пречудне слово знаю,
Що гей пречудний лік:
Біль-горе усмиряє,
Сльози бере з повік...

Те слово ношу в серця
Найглибшім схожку я
І більш ним усмиряю,
Що пить дає життя...

Те словечко для мене
Найбільший скарб-жемчуг...
В ньому знаходжу опір,
Як серце оре плуг.

У нім знаходжу правду,
Життя знаходжу в нім...
Краса, любов—сам Господь
У слові цім чудним...

Те слово чудне: — мама —
Що ним все дорожу,
Що молюся до нього
І в схожку бережу...

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ